

KUSTBON

Veckofidning för svenskarna i Estland.

Fjärde årg. N:o 31.	Prenumerationspris. 1 månad Mr. 12:— I Sverige: 1 månad Kr. 0:75 I Finland: 1 månad Fmk 1:50	Utkommer alla onsdagar. Redaktion: N. Blees, Riddaregatan 3 Reval. Einar Bäck, (ansv.), Kristinestad.	Annonspris. 2 mk pr mm. I Sverige: 10 öre pr mm. I Finland 30 penni pr mm. För annons, som införes 10 eller flera ggr, räknas 20% rabatt.	9 nov. 1921.
--------------------------------------	--	--	---	-------------------------------

VAD KAN DET BETYDA?

På sista tiden ha flera tecken varsnats som vittna, att den estniska nationalismen begynner göra sig bred. Så skrev nyligen „Petzeri Teataja,” att över den med Estland nyligen förenade landsdelen Petser, där befolkningen är blandad (både ester och ryssar) må anställas en ytterst nationellt sinnad landshövding, som förmår styra den ryska befolkningen.

Ett annat exempel.

I slutet av oktober utskickade det estländska ev. lutherska konsistoriet en cirkulärskrivelse till alla församlingar därom att alla av prästerna utgivna betyg må utfärdas endast på estniska språket och utan översättning. Vad skall man säga om ett sådant „påbud”? Det strider ju mot allt sunt förnuft och i grundlagen fastställda principer?

Att riksspråket skall hava sin rätt, vill ingen förneka. Även så är det rimligt, att intyg, som äro avsedda för ämbetsverk, där icke samma minoritets språk användes, skola avfattas på estniska. Men att gå så långt som att t. o. m. förbjuda översättning är ändå mer än galet.

Vi tänker oss en medlem av en svensk församling härstädes, som flyttar till en annan sådan församling vare sig här i Estland, Finland eller Sverige, och nu får man ej ens giva personen

ett intyg i svensk översättning. Vidare: ett skolbarn behöver för inträde i en svensk skola en dopattest. Den får icke vara skriven på modersmålet. Heliga enfald.

Sådana cirkulär och påbud, som öppet strida mot grundlag och sunnda förnuftet, böra behandlas såsom de förtjäna. Och det är att hoppas, att ingen av våra präster låter sig ledas på avvägar.

Enligt vad vi erfarit har svenska folkrepresentanten H. Pöhl inlagt protest mot ovensagda cirkulär.

KOMMUNALVALEN.

I de svenska kommunerna håller man f. n. på med kommunalvalen. I den blandspråkiga kommunen Paschlep ha svenskarna fått majoriteten. Såsom en nyhet i denna kommun kan omtalas, att även tyskarna gått till val och fått en man in i rådet, nämligen baron Rosen.

En kommunalmans uppgift är av icke så ringa betydelse för samhället. Det börjar så småningom lite var inse.

TURNÉ UT TILL BYGDerna.

Såsom vi redan förut i n:r 29 omtalat, har nu skriftställaren

Jakob Blees anlant till Reval och skall i dagarna resa ut till de svenska bygderna för att göra förberedelser för estlandssvenskarnas deltagande i utställningen i Göteborg 1923. Herr Blees kommer till en början att ett par veckor vistas på Nuckö och Ormsö. Sedan besökas de andra öarna.

FOLKHÖGSKOLAN.

Folkhögskolan på Birkas har den 20 oktober börjat sin andra års-kurs. Detta läsår ha vi fått en lärarekraft till, näml. fröken Signe Flytström.

ORMSÖ.

Skolförhållandena.

Våra skolor äro i allmänhet dåligt försedda med undervisningsmaterial. Med undantag av Borrbys saknas överallt musikinstrument. För avhjälpan av denna brist anordnade Hullo skolkets auktion, vilken inbragte den nätta summan av närmare 8,000 Emk. Det var i fjol. Samtidigt beställdes orgelharmonium för en kostnad av 16,000 Emk. Vid skolterminens början anlände detsamma från Reval, och det länge närda önskemålet hade blivit verklighet. Emedan dock skolan haft

en del andra utgifter, inköp av böcker åt fattiga elever m. m., häftar vid instrumentet en skuld av c:a 10,000 mk, vilken summa vi dock hoppas få in på nästa auktion. Ty att vilja är att kunna, och enighet ger styrka. Kunde bara den goda viljan framlockas, skulle vårt svenska skolväsende snart bära en annan prägel.

Joel N-n.

Prästval.

Sedan Ormsö församling efter pastor Karl Malms oväntade bortgång några veckor varit utan själasörjare, fick den till sin stora glädje veta, att pastor John Klasson, som under sin ettåriga vistelse i svenska Estland hunnit göra sig omtyckt både som människa och präst, vore villig att låta välja sig till församlingens kyrkoherde. Valdagen var det rymliga templet fyllt av församlingsbor, vilka alla med undantag av endast två, röstade på pastor Klasson. Under tiden hade även konsistoriet utnämnt pastor Klasson till biträdande prost i våra svenska församlingar och har denne redan flyttat hit till vår ö. Mätte lycka och välsignelse följa vår nye själasörjare i hans ansvarsfulla kall!

Joel N-n.

De kommunala valen.

Här som överallt i Estland har skett ombyte av kommunalråd. Invaldes mest unga krafter, av vilka man har skäl att vänta det bästa. I styrelsen invaldes t. o. m. lärare, vilket kunde tas som bevis för rådets blivande åtgärder för folkhildningens höjande. Och den länge väntade och omtalade frågan om högre folkskolan väntar på sin lösning. T. o. m. den estniska skolstyrelsen har upprepade gånger framhållit nödvändigheten av att härstä-

des förverkliga denna skoltyp. Det var därför med en viss besvikelse vänner av folkundervisningens höjande erforo, att det nya rådet på sitt första sammanträde ej ansett sig kunna besluta sig för detta betydelsefulla steg, som dock de flesta av landets estniska kommuner redan tagit. Visserligen diskuterades möjligheten av att lösa den ännu vida viktigare bildningsfrågan — öppnandet av svenskt gymnasium — men åtminstone är undertecknad av den åsikten, att man först måste lära sig krypa innan man tänker på möjligheten att rent av flyga ut i det blå. Att noppas är, att kommunalrådet med det första korrigerar detta missgrepp och går de friska viljornas väg fram mot målet: en upplyst svenskstam i Österled.

Joel Nyman.

POLITISKT-EKONOMISKT AVTAL MED UKRAINA.

Moskva, 5 nov. De estländsk-ukrainska förhandlingarna hava resulterat i ett fördrag, som enligt här föreliggande uppgifter är av politisk och ekonomisk karaktär.

HEMTRANSPORTEN AV FLYKTINGAR.

Utrikesministeriet och det internationella Röda korsets kommitté har undertecknat en överenskommelse, enligt vilken Rödakorskommittéerna i Konstantinopel, Bukarest, Budapest, Wien och Berlin skola översända de estniska flyktingarna till Stettin, därifrån de transporteras vidare till Baltischport eller Riga. Vid transporterorna till sjöss skola flyktingarna överlämnas till de estniska myndigheterna antingen i Reval, Narva eller Bal-

tischport. Järnvägstransporterna emottagas i Walk. Transportkostnaderna betalas av estniska regeringen.

BROTTLIGHETEN.

Ritaren hos inspektören för ingenjörtrupperna Alender har av krigsdomstolen dömts till döden och avrättas, emedan han till en utländsk agent sålt fästningsplaner och handlingar rörande den nationella säkerheten.

Posttjänsteman Trull, som rymt med över 1 miljon estniska mark, har häktats i Riga och återförts till Reval. Hans fasta egendom har beslagtogs.

BETONGINDUSTRIN.

I Estland finnes riklig tillgång på råmaterial för betongindustri i större skala. Enligt förljudande ärnar även Svenska betongbyrån begynna bygga betonghus. Att firman går i land därmed beror dessutom på att arbetslönerna här äro sex gånger billigare än i Sverige.

TJECKOSLOVAKERNA HÅLLA SIG FRAMME.

Tjeckoslovakiens representant i Reval har vänt sig till börskommittén med en anhållan, att tjeckoslovakiska kronan måtte noteras å börsen i Reval, då tyska marken, som hittills utgjort likvidgrund för mellanhavandena med Estland, „förlorat allt värde.”

VÄNTADE REPARATIONSORDER.

Representanten för den engelska firman Vickers, ing. Levensen har meddelat tidningarnas

representanter, att engelsk-baltiska bolaget väntar att få ett uppdrag av ryska regeringen att reparera 1,500 lokomotiv och 10 ångfartyg. För utförandet av detta uppdrag beviljar Vickers-bolaget det engelsk-baltiska bolaget en vidsträckt kredit och understöder detsamma med maskiner, råmaterial och ingenjörer. Mellan de båda bolagen har ett kontrakt härom redan avslutats. Dessutom planerar Vickers-bolaget inrättandet av ett provisoriskt nederlag för maskiner, motorer m. m. för handeln med Ryssland.

De nationella minoriteternas skolor i Finland.

Tidn. Vasa-Posten berörde någon gång frågan om de finska skolbarnen i Mustasari, d. v. s. i de inom nämnda kommun utanför Vasa belägna förstadssamhällena Dragnäsbäck och Roparnäs. Till vad som då framhölls tillägges i ett senare nummer att icke blott skolkostnaderna utan också fattigvårdsutgifterna för dessa förstäders finska befolkning blivit kommunen oerhörd betungande, under det nämnda befolkning i ytterst ringa grad bidrager till kommunens inkomster. Då det torde vara av intresse för Kustbons läsare att höra, huru det förhåller sig med de nationella minoriteternas skolor i Finland, anföra vi ur nämnda tidning följande:

Som bekant har staten detta år åtagit sig en långt större del av kostnaderna för folkundervisningen än tillföre. Vi tro gärna, att reformen skall främja folkundervisningens utveckling och även medföra andra fördelaktiga verkningar. Men vi se ingen anledning att förtiga den verkan av den nya ordningen, att befolkningen i

trakter, som redan tidigare ordnat sitt skolväsende på ett någorlunda tillfredställande sätt, nu får betala dryga utgifter för upphjälpande av folkundervisningen i de efterblivna landsändarna. Om rättfärdigheten i denna anordning kan man tvista. Blodigt orättvist synes det i varje fall, när den svenska befolkningen i landet, vilken som minoritet måste ha tyngre att upprätthålla sitt undervisningsväsen, nu skall påläggas stora extra bördor för folkskolväsendet i de efterblivna delarna av landet.

Och icke nog härmed. Samtidigt betungas en hel del svenska kommuner alltmer av inträngande finnarns krav på skolundervisning för sina barn. Det är klart, att även de finska inflyttarnas barn skola få undervisning. Ingen skall få växa upp som hedning, hette det förr i världen. Nu få vi väl snart nog ändra på programmet och säga, att ingen får växa upp utan skolgång. Frågan gäller vem som skall bekosta alla de behövlige skolorna. För den i djupare mening bofasta befolkningens vidkommande är saken tämligen lätt ordnad. Men det ställer sig väsentligen annorlunda med den rörliga arbetarbefolkningen, som driver omkring som agnar för vinden. Råkar den komma i en nationellt främmande omgivning, synes det i hög grad obilligt, att av denna omgivning kräva uppriktande av skolor för främlingarna.

Kungsvägen till övervinnande av här påtalade orättvisor vore naturligtvis genomförande av kulturell självstyrelse för nationaliteterna i Finland. Må finnarna sörja för de finska skolorna! Svenskarna skola nog ordna den svenska undervisningen. Det bör vara målet. Till frågan om sakens praktiska ordnande skola vi återkomma.

Under väntan på vår kulturella självstyrelse ville vi föreslå, att staten åtog sig skolundervisningens ordnande för minoritetsbefolkningen i väsentligen enspråkiga kommuner. För ändamålet böra allmänna grunder fastslås. På detta sätt tro vi, att de värsta orättvisorna skulle kunna undanrödjas.

En liten påminnelse må ännu tilläggas: det finns i åtskilliga finska kommuner svenska minoriteter, som i de allra flesta fall fått ordna sitt skolväsen utan kommunalt stöd. Oss veterligt ha de hittills aldrig pockat på, att kommunen skulle tillgodose deras behov av folkundervisning på modersmålet, utan de ha varit glada, om de sluppit delta i kostnaderna för de finska skolorna.

Utlandet.

SOVJET OCH RYSSLANDS SKULDER.

Med beaktande av den rådande hungersnöden har rådsregeringen beslutat erkänna de av tsartidens ryska skulder, som äro från tiden före 1914, likväl på villkor, att stormakterna erkänna rådsregeringen, avbryta mot sovjetmakterna riktade åtgärder, respektera deras suveränitet, rättigheter o. territoriella intregitet samt sluta definitiv fred med Ryssland. För detta ändamål bör en internationell konferens sammankallas.

TJECKOSLOVAKIEN MOBILISERAR.

Prag, 1 nov. Ministerpresidenten Benes har i budgetutskottet förklarat, att mobiliseringen överallt genomförts i mönstergill ordning. Alla nationaliteter ha fullgjort sin plikt på ett sådant sätt, att staten kan

vara absolut nöjd. Endast i Grasslitz ha allvarligare mellanfall förekommit, som förorsakats av ansvarlösa element. Benes försäkrade, att Tjeckoslovakien även framgent komme att gå fredligt tillväga och icke använda de yttersta medlen, ehuru utomordentliga åtgärder ännu en kort tid måste tillämpas.

FRANKRIKE VILL SLUTA HANDELSFÖRDRAG MED LETTLAND.

Riga, 4 nov. Franska ministern i Riga, greve Demantel har till lettiska utrikesministeriet överlämnat ett förslag till handelsfördrag mellan Frankrike och Lettland.

UPPSALA UNIVERSITETS- BIBLIOTEK 300 ÅR.

Uppsala, 7 nov. Universitetsbibliotekets 300-årsjubileum har på söndagen högtidligen firats med en storslagen minnesfest i universitetets aula, som var fylld av en representativ publik. Programmet omfattade akademisk procession, festuvertyr, sång och flere minnestal.

TYSKA MARKENS KATA- STROFALA FALL.

Den nedgång i markkursen, som följde i det oberschlesiska avgörandets spår, fortsätter alltjämt, och den ledsagas av en så stark stegring av aktievärdena, att icke ens den vildaste spekulationstiden under och efter kriget kunnat uppvisa något liknande. Samtidigt medför markkursens fall en kris på varumarknaden. Utländska uppköpare hemsöka de tyska affärerna, och fruktan för att varorna skola bli ännu dyrare skapar panik bland förbrukarna och nödgar

dem att deltaga i stormaffärerna.

Bland befolkningen gör sig en växande oro gällande. Inkomster, som man för en månad sedan kunde leva av, äro nu intet värda. Man har lagrat varor i så hög grad, att de viktigaste näringsmedlen, såsom potatis och socker, för närvarande knappast stå att uppdriva. Den varuström, som alltjämt utgår ur landet och i utbyte endast giver Tyskland papper, som intet äro värda i utlandet, väcker de allvarligaste farhågor.

I ententeländerna befarar man, att Tyskland själmant söker åstadkomma statsbankrutt. Därigenom skulle Tyskland kunna undandraga sig vidare skyldighet att betala skadeståndet. Och otroligt synes det ej heller vara att något liknande är i görningen.

En lugn trakt i Västern.

Gubben Sem Harkins i Possum Trot steg en dag in på countydomarens ämbetsrum.

— Goddag, Sem! hälsade domaren.

— Goddag, domare!

— Har det hänt någonting där borta i Possum Trot?

— Ingenting att tala om, domare.

— Såå?

— Nej, ingenting att tala om. Men jag och Boyntons dra inte vidare jämnt för tillfället.

— Inte det?

— Nej, inte riktigt. Här om kvällen, just vid den tiden då hönsen höllo på att sätta sig till ro för natten, satt jag och läste inne hos mig. Bäst det var, fick jag höra skott därute, och strax därpå kom min hustru in blek och förskrämd.

— Vad står på? frågade jag.

— Någon av de där Boyntonarne sköt efter mig, svarade hon. Om det är någonting, som jag inte kan med, domare, så är det skjutning kring knutarna just vid den tid, då hönsen håller på att sätta sig för det skrämmer dem, och hur lätt kan inte en höna bli gjord till krympling för livet, om olyckan är framme! Så slog jag igen min bok och gick efter winchestern och tittade ut genom fönstret. Där stod mycket riktigt fem av de där Boyntonarne utanför mitt staket med bössor i nävarne. Jag skickade helt sonika några kulor i högen, och se'n gick jag och satte mig att läsa igen.

Morgonen därpå gick jag ned och tittade ett slag, där de där fem Boyntonarna hade stått, men de hade gett sig iväg allihop — så när som på tre.

Humor.

Opinionen är icke alldeles gunstig mot de nya svenska frimärkena, säger en Sverge-tidning. På tal om de nya 20-öresmärkena med kung Gustavs bild erinrar en skämtare om följande historia:

„En tecknare hade en gång gjort en bild av Leo XIII, där påven såg särdeles förfärlig ut. Tecknaren önskade, att påven för att öka bildens värde skulle skriva sitt namn och något bibelspråk på den. Påven valde orden: „Rädens icke det är jag.”

Mamma: — Jerker liten, vart har bakelsen tagit vägen som låg på fatet nyss.

Jerker: — Jo, den haj ja gett åt en liten gotte som va hungji.

Mamma: — Såå, ditt goda hjärta har du då i arv efter mig. Vad var det för en liten gosse?

Jerker: — Mammans egen lille Jejkej.